

Afb. 1. Twee guerdons. Verguld lindehout, H. 146 cm. Noord-Nederland, in de stijl van Daniel Marot, vroege 18de eeuw. Rijksmuseum, Amsterdam. Geschenk van de Commissie voor Fotoverkoop, 1972.

Twee gueridons in de stijl van Marot

In 1959 werden door een Londense kunsthandel een paar gueridons te koop aangeboden, waarvoor de toenmalige hoofd-directeur van het Rijksmuseum, zoals uit een bewaard gebleven brief blijkt, een grote belangstelling aan de dag legde. Zijn pogingen om deze zeldzame stukken voor de meubelverzameling te verwerven werden echter niet met succes bekroond. Pas in 1972 gelukte het de beide hierbij afgebeelde gueridons (afb. 1) te verkrijgen toen ze toeval-ligerwijs wederom in het bezit van dezelfde kunsthandel gekomen waren.

De gueridon is een meubeltype, dat pas in de 17de eeuw verschijnt en tot diep in de 18de eeuw geliefd blijft. In zijn eenvoudigste vorm bestaat hij uit een ronde voet, een baluster- of zuilvormige stam en een klein rond blad, waarop men kandelaars of vazen plaatste.

Zijn naam schijnt dit meubel ontleend te hebben aan een van de hoofdpersonen uit een zangspel uit die periode, die een Afrikaan voorstelde. Dit zangspel en deze toneelfiguur verkregen een zo grote populariteit, dat men de jonge Moren die de gegoede families in die dagen gaarne als page in dienst hadden eveneens *gueridons* ging noemen. Toen nu de beeldhouwers en zilversmeden de dragende taak van de gueridons op realistische wijze tot uitdrukking gingen brengen door de eenvoudige stammen te vervangen door plastische, menselijke figuren, lag het voor de hand dat zij hiervoor dikwijls de gestalten van de zo decoratieve, rijk uitgedoste Moren gebruikten die op hun beurt hun 'soortnaam' aan dit meubel overdroegen. Trouwens ook in Engeland, waar de gueridon vanuit het vasteland zijn intrede had gedaan, werden dergelijke meubelen in de vorm van 'moren' of 'wilden', waartussen men in die dagen geen onderscheid maakte, weliswaar wat minder poëtisch, simpelweg *blackamores* genoemd. Naast deze 'moren' gueridons ontstonden echter al vroeg andere types, zoals blijkt uit tal van inventarissen. Zo bezat Paul de Chantelou, die in dienst is geweest bij Anna van Oostenrijk en de hertog van Anjou, zes exemplaren van verguld hout, waarvan er twee weliswaar de vermelde morengestalten hadden maar waarvan de andere

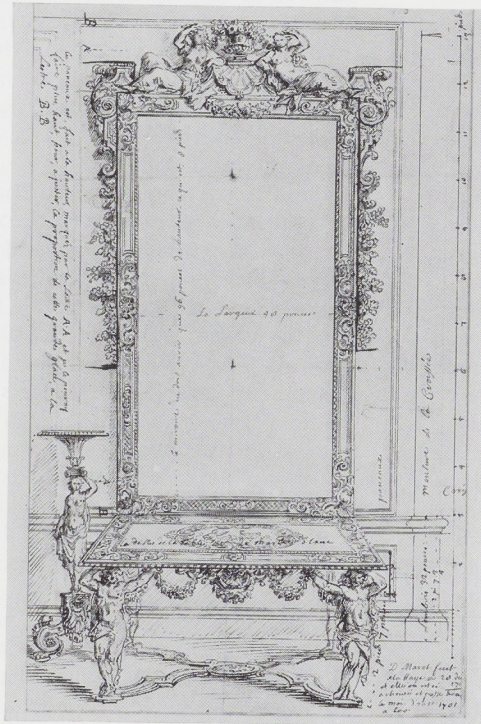
Bacchusfiguren en nymfen voorstelden.

Ook in ons land, waar de Franse invloed zich sterk deed gelden, was de gueridon een veel voorkomend meubelstuk. Vooral na 1685 hadden zich hier vele bekwame Franse kunstenaars gevestigd om de kwalijke gevolgen van de herroeping van het Edict van Nantes, waardoor de Protestanten hun rechten hadden verloren, te ontvluchten. Van hen was Daniel Marot, die zich op wist te werken tot architect van koning-stadhouder Willem III en zijn omgeving, een van de meest invloedrijken.

In het Prentenkabinet van het Rijksmuseum bevindt zich een tekening (afb. 2) van zijn hand, waarop behalve een gueridon een tafel en een spiegel staan afgebeeld, waarvan de beide laatste, zoals uit de notitie blijkt, in 1701 in verguld hout voor Het Loo zijn uitgevoerd. Tevens staat op dit blad de wandbetimmering achter deze meubels schetsmatig aangegeven waardoor men een goede indruk krijgt van de wijze waarop men tijdens de Barok een soortgelijke spiegel, tafel en gueridons als één geheel toepaste om de wanden van grote vertrekken met monumentale accenten rhythmisch te geleiden. De getekende gueridon is weliswaar als ontwerp niet identiek aan onze pas verkregen exemplaren, maar vertoont er wel een grote verwantschap mee. Het blijkt trouwens telkenmale weer opnieuw dat de meubelontwerpen van Daniel Marot nimmer exact zijn nagevolgd. De beeldhouwer van onze gueridon maakt wat dat betreft geen uitzondering op deze regel. Onder de gegraveerde ontwerpen die Marot ten behoeve van zilversmeden heeft gemaakt, bevindt zich namelijk een blad (afb. 3) met het opschrift: *Grand Gairidons de 7 a 8 pieds d'hauteur* waarvan het rechter exemplaar heel goed als een van de voorbeelden gediend zou kunnen hebben voor de beide gueridons. De houdingen van de hermkariatiden zijn nagenoeg eender; slechts hun hoofden zijn in een andere richting gewend. Voorts heeft de kunstenaar de figuren een kuiser aanzien gegeven door ze te omhullen met in plooiën opgenomen draperieën. Het kelkvormige bovenstuk van de gueridons vertoont echter overeenkomst met dat

Afb. 2. Daniel Marot (1661–1752). Ontwerp voor meubelen, 1701. Pentekening, 404 × 245 mm. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.

van het exemplaar op de tekening, zij het dat het geheel een rijkere versie te zien geeft door de toevoeging van een met beeldhouwwerk versierde vaasvormige voet waarop deze kelk geplaatst is. Soortgelijke vaasvormige onderstukken ver-

tonen trouwens ook de bekroningen van het merendeel van de gegraveerde gueridons uit Marot's plaatwerk. De voeten van onze gueridons, samengesteld uit drie gebroken voluten, zijn als geheel niet exact nagevolgd naar een prent van Daniel Marot. De details waaruit zij zijn opgebouwd daarentegen wel, zoals bijvoorbeeld de vrouwenkopjes die de bovenste voluten bekronen, de bewerkte knoppen onderaan de stam in de ruimte tussen de drie poten en de rozetten met het opkrullend bladwerk in het hart van de onderste voluten.

Dat de beeldhouwer zich bij de verwezenlijking van zijn werk liet inspireren door verschillende van Marot's ontwerpen is niet aan zijn gueridons af te lezen. Zij zijn fraai

Afb. 3. Daniel Marot. Blad uit het Nouveau Livre d'Orfèvrerie. Gravure. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.

geproportioneerd en zij bezitten ondanks hun rijkdom aan details een zekere eenvoud en de klassieke rust, die zo kenmerkend zijn voor de kunst uit het tijdperk van de Zonnekoning. Dat de sierende ornamenten zoals hier bijvoorbeeld de kariatiden door de

scheppers van deze stijl ontleend waren aan de kunstwerken uit de klassieke cultuur, draagt slechts ten dele bij aan deze eigenschappen.

De wijze waarop de gueridons zijn gesneden getuigt van groot vakmanschap, dat zich uit in de wijze waarop zelfs de kleinste details met uiterste zorg zijn afgewerkt. De staat waarin zij verkeren is gezien de grote kwetsbaarheid (en daardoor ook zeldzaamheid) van dit soort van zacht hout gesneden en vergulde meubelen uitstekend te noemen, hoewel het niet uitgesloten is dat de thans aanwezige oude vergulding niet meer oorspronkelijk is.